CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN TẠP CHÍ KHOA HỌC GẮN VỚI NÂNG CAO NĂNG LỰC NGHIÊN CỨU TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC THỦ ĐÔ HÀ NỘI

Ngô Văn Hưng
Nguyên Giảng viên cao cấp Trường Đại học Thủ đô Hà Nội
Vũ Đình Hiếu
Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Tóm tắt: *Bài báo cáo đề xuất một chiến lược toàn diện nhằm phát triển tạp chí khoa học tại Trường Đại học Thủ đô Hà Nội, đồng thời nâng cao năng lực nghiên cứu của giảng viên. Nghiên cứu phân tích thực trạng Tạp chí Khoa học tại Trường Đại học Thủ đô Hà Nội, chỉ ra các hạn chế như chất lượng bài báo chưa đồng đều, thiếu kết nối quốc tế, và đề xuất ba nhóm giải pháp chính: 1) Tổ chức và quản lý: Chuẩn hóa quy trình biên tập, số hóa tạp chí khoa học, kết nối với hệ thống chỉ mục quốc tế; 2) Nâng cao năng lực nghiên cứu: Đào tạo kỹ năng viết bài quốc tế, khuyến khích công bố qua cơ chế khen thưởng, thúc đẩy hợp tác liên ngành; 3) Tài chính và cơ sở vật chất: Đa dạng hóa nguồn lực, đầu tư cơ sở dữ liệu học thuật. Lộ trình 10 năm được chia thành ba giai đoạn, từ chuẩn hóa nền tảng đến hội nhập quốc tế, với các mục tiêu cụ thể như đạt chỉ mục Scopus/Q2 và tăng tỷ lệ bài báo hợp tác quốc tế lên 60%. Nghiên cứu nhấn mạnh tính khả thi và bền vững của chiến lược thông qua minh chứng từ các mô hình thành công trong nước và quốc tế.*

Từ khóa: *Chiến lược phát triển; công bố quốc tế; chỉ mục Scopus; HNMU; hợp tác học thuật; năng lực nghiên cứu; tạp chí khoa học.*

Nhận bài ngày 15.9.2025; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 26.11.2025
Liên hệ tác giả: Vũ Đình Hiếu ; email: vdhieu@daihocthudo.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Tạp chí khoa học (TCKH) đóng vai trò then chốt trong hệ sinh thái nghiên cứu đại học, không chỉ là phương tiện truyền bá tri thức mà còn là công cụ đánh giá chất lượng nghiên cứu, nâng cao uy tín học thuật và là một trong những tiêu chí phản ánh năng lực nghiên cứu của các cơ sở giáo dục đại học. TCKH cũng là nơi thúc đẩy các chuẩn mực học thuật, tạo diễn đàn trao đổi chuyên môn, góp phần hội nhập quốc tế hoạt động nghiên cứu và đào tạo.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa giáo dục và cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, các trường đại học tại Việt Nam ngày càng chú trọng phát triển TCKH như một trụ cột trong chiến lược nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu. Theo Bộ GD&ĐT (2021), việc xây dựng các TCKH đạt chuẩn quốc tế là một trong những nhiệm vụ trọng tâm nhằm khẳng định vị thế học thuật của các trường đại học Việt Nam trên bản đồ giáo dục khu vực và thế giới.

Trong nước, một số công trình đã bàn về vai trò của TCKH trong nâng cao năng lực nghiên cứu và thúc đẩy đổi mới sáng tạo, như nghiên cứu của Đặng & Vũ (2022), Vương (2020). Ở bình diện quốc tế, Hyland (2016) và Sugimoto & Larivière (2018) đều chỉ rõ rằng, TCKH không chỉ là sản phẩm mà còn là động lực và công cụ để phát triển năng lực nghiên cứu một cách bền vững, đặc biệt ở các nước đang phát triển. Ngoài ra, Bornmann & Daniel (2010) cũng nhấn mạnh tầm quan trọng của hệ thống bình duyệt khoa học (peer review) trong bảo đảm chất lượng và tính khách quan của các công bố khoa học.

Tại Trường Đại học Thủ đô Hà Nội (Hà Nội Metropolitan University - HNMU), với sứ mệnh đào tạo gắn với nghiên cứu, việc xây dựng và phát triển TCKH mang tính chiến lược, nhằm không chỉ nâng cao năng lực nghiên cứu cho đội ngũ giảng viên mà còn tăng cường uy tín học thuật, thúc đẩy hội nhập quốc tế. Sự gắn kết chặt chẽ giữa hoạt động xuất bản khoa học và phát triển năng lực nghiên cứu sẽ tạo ra văn hóa nghiên cứu bền vững, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo toàn diện của nhà trường.

Xuất phát từ thực trạng hoạt động của TCKH tại HNMU giai đoạn 2020–2024 còn nhiều hạn chế như: chất lượng bài báo chưa đồng đều, thiếu tính quốc tế, cơ chế vận hành chưa tối ưu, nhóm tác giả đề xuất một chiến lược phát triển TCKH gắn với nâng cao năng lực nghiên cứu, theo hướng toàn diện và bền vững.

Bài viết gồm ba phần chính: (1) Cơ sở lý luận và thực tiễn về vai trò của TCKH; (2) Phân tích thực trạng TCKH tại HNMU giai đoạn 2020–2024 dựa trên dữ liệu khảo sát và phỏng vấn; (3) Đề xuất chiến lược phát triển TCKH gắn với nâng cao năng lực nghiên cứu, gồm ba nhóm giải pháp chính: tổ chức-quản lý, nâng cao năng lực nghiên cứu, tài chính và cơ sở vật chất. Bài viết cũng xây dựng lộ trình 10 năm theo ba giai đoạn rõ ràng, có tính khả thi và bền vững, minh chứng bằng các mô hình thành công trong nước và quốc tế.

2. NỘI DUNG

2.1. Giới thiệu về tổ chức nghiên cứu

2.1.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu nhằm xây dựng chiến lược tổng thể phát triển TCKH tại Trường Đại học Thủ đô Hà Nội, tạo sự hợp tác tích cực giữa hoạt động xuất bản và nâng cao chất lượng nghiên cứu khoa học, từ đó góp phần nâng cao uy tín học thuật và vị thế của trường trong cộng đồng khoa học trong nước và quốc tế.

2.1.2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Nghiên cứu tập trung phân tích hệ thống TCKH của Trường Đại học Thủ đô Hà Nội, bao gồm: quy trình biên tập xuất bản, đội ngũ giảng viên và nhà nghiên cứu, cơ chế quản lý và hỗ trợ nghiên cứu, cùng với mối tương tác giữa hoạt động xuất bản và phát triển năng lực nghiên cứu trong giai đoạn 2020-2025.

2.1.3. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu áp dụng phương pháp hỗn hợp, kết hợp phân tích tài liệu thứ cấp về chính sách và thực trạng phát triển TCKH; khảo sát định lượng đối với giảng viên và nhà nghiên cứu; phỏng vấn sâu các chuyên gia biên tập và quản lý khoa học; cùng với tổng hợp, so sánh kinh nghiệm quốc tế để đưa ra các giải pháp phù hợp với bối cảnh Việt Nam.

2.2. Cơ sở lý luận và thực tiễn

2.2.1. Khái niệm và vai trò của TCKH

Khái niệm về tạp chí khoa học: Tạp chí khoa học là một loại ấn phẩm định kỳ, được xuất bản dưới dạng in hoặc điện tử, chuyên đăng tải các bài báo khoa học, công trình nghiên cứu, hoặc các bài tổng quan được thẩm định chất lượng thông qua quy trình phản biện đồng đẳng (peer review). Đây là nơi các nhà nghiên cứu công bố các phát hiện mới, đóng góp vào kho tàng tri thức của nhân loại. Tạp chí khoa học thường được phân loại dựa trên lĩnh vực chuyên môn (ví dụ: y học, kỹ thuật, khoa học xã hội) và được đánh giá chất lượng thông qua các tiêu chí như hệ số tác động (Impact Factor), chỉ số h-index, tỷ lệ trích dẫn, thời gian xử lý bài và tỷ lệ chấp nhận bài. Các tạp chí uy tín thường được lưu trữ trong các cơ sở dữ liệu khoa học lớn như Scopus, Web of Science, hoặc PubMed.

Trong bài viết này, tạp chí khoa học được hiểu là các ấn phẩm định kỳ chuyên sâu, tập trung vào việc công bố các công trình nghiên cứu đã qua thẩm định nghiêm ngặt, nhằm đảm bảo tính chính xác, đáng tin cậy và đóng góp giá trị cho cộng đồng học thuật.

Vai trò của tạp chí khoa học: Tạp chí khoa học đóng vai trò trung tâm trong hệ sinh thái nghiên cứu với các chức năng chính sau:

Công bố tri thức mới: Là kênh chính thức để các nhà nghiên cứu công bố các phát hiện, lý thuyết hoặc phương pháp mới, góp phần mở rộng biên giới tri thức.

Đảm bảo chất lượng: Quy trình phản biện đồng đẳng giúp kiểm chứng tính chính xác và giá trị khoa học của các công trình, đảm bảo độ tin cậy của thông tin được công bố.

Thúc đẩy hợp tác học thuật: Tạp chí là nền tảng kết nối các nhà nghiên cứu trên toàn cầu, tạo cơ hội trao đổi ý tưởng và hợp tác quốc tế.

Xây dựng uy tín nghiên cứu: Việc công bố bài báo trên các tạp chí chất lượng cao giúp nâng cao danh tiếng của các nhà nghiên cứu và tổ chức nghiên cứu.

Thu hút sự chú ý của cộng đồng khoa học: Các tạp chí uy tín, đặc biệt là những tạp chí được lưu trữ trong cơ sở dữ liệu quốc tế, thu hút sự quan tâm của cộng đồng khoa học toàn cầu, từ đó tạo điều kiện cho việc trao đổi học thuật và ứng dụng thực tiễn.

2.2.2. Kinh nghiệm phát triển TCKH

Có thể khẳng định từ mục tiêu nghiên cứu việc phát triển các Tạp chí khoa học cần được xem xét dựa trên kinh nghiệm phát triển của các Tạp chí khoa học có uy tín trong nước và quốc tế. Trong đó có thể nhận diện dựa trên chiến lược của một số tạp chí bao gồm:

Tạp chí Khoa học Đại học Quốc gia Hà Nội thành công nhờ chiến lược đa dạng hóa chuyên ngành, áp dụng tiêu chuẩn quốc tế, và xây dựng mạng lưới phản biện uy tín. Các tạp chí quốc tế hàng đầu như Nature, Science tập trung vào tính đột phá, độ tin cậy cao và tác động xã hội rộng lớn. Các hình thức hợp tác có thể bao gồm:

Mời các nhà khoa học quốc tế tham gia hội đồng biên tập hoặc phản biện;

Tổ chức các hội thảo khoa học chuyên đề liên kết với số đặc biệt của tạp chí (special issue);

Hợp tác xuất bản với các tạp chí hoặc nhà xuất bản nước ngoài nhằm chia sẻ kinh nghiệm và nâng cao chỉ số trích dẫn Đồng thời, với chiến lược phát triển của Tạp chí khoa học hướng tới mục tiêu đăng tải tạp chí trên các cơ sở dữ liệu học thuật như Google Scholar, Crossref, DOAJ, hay Scopus sẽ góp phần nâng cao mức độ nhận diện và chỉ số ảnh hưởng học thuật. Hoạt động truyền thông nên được thực hiện đồng bộ với các kênh của trường nhằm gia tăng hiệu quả lan tỏa.

Mô hình thành công từ các trường đại học châu Á cho thấy: Đại học Quốc gia Singapore phát triển tạp chí thông qua hợp tác quốc tế và đầu tư công nghệ; Đại học Tokyo tạo synergy giữa nghiên cứu nội bộ và xuất bản; các trường Thái Lan thành công nhờ chính sách khuyến khích mạnh mẽ và hỗ trợ tài chính ổn định cho hoạt động xuất bản khoa học. Một trong những xu hướng nổi bật hiện nay là chuyển đổi số trong xuất bản học thuật, đặc biệt thông qua việc sử dụng hệ thống quản lý bài viết trực tuyến (Online Journal System – OJS). Nền tảng này cho phép tự động hóa các khâu tiếp nhận, phản biện, biên tập và xuất bản, góp phần nâng cao hiệu suất quản lý và giảm thiểu sai sót hành chính. Bên cạnh đó, việc áp dụng mô hình truy cập mở (Open Access) và gán mã định danh DOI (Digital Object Identifier) cho từng bài viết là tiêu chí quan trọng giúp nâng cao tính minh bạch, khả năng tra cứu và trích dẫn quốc tế của tạp chí

Từ các kinh nghiệm trên có thể nhận thấy việc phát triển Tạp chí khoa học cuả các Trường Đại học trong nước và quốc tế có uy tín có các đặc điểm sau đây:

Thứ nhất, các tạp chí khoa học trong nước và quốc tế tại các trường đại học trong nước và quốc tế đều dựa trên việc xây dựng tầm nhìn và chiến lược phát triển dài hạn. Điều này cần được khẳng định dựa trên xác định phạm vi chuyên ngành, định hướng xuất bản và đối